

Temidden der wolven:

Bisschop Gisbertus Masius (1545/46 - 1614)

Pentekening uit 1632 door Pieter Jansz. Saenredam van het grafmonument in de Sint-Jan. (Origineel en foto: Noordbrabants Museum)

Bisschop Gisbertus Masius, alle bezoekers van de Sint-Jan kennen hem waarschijnlijk wel van 'gezicht'. Hij heeft namelijk als enige bisschop een praalgraf in de kathedraal: het beeld van de biddende man in de kooromgang. De weinige gegevens over jeugd en opleiding van de vierde bisschop van Den Bosch zijn snel verteld. Gijsbertus Maas is in 1545 of 1546 in Zaltbommel geboren en rond 1570 priester gewijd. In 1579 werd hij kanunnik van het kapittel van de Sint-Jan en in 1583 plebaan. In 1584 volgde een benoeming tot vicaris-generaal van het bisdom. Masius werd op 7 maart 1594 in de hofkapel in Brussel tot bisschop van het bisdom 's-Hertogenbosch gewijd.

Ruim twee weken later, op 25 maart, hield hij zijn plechtige intocht in de hoofdstad van zijn bisdom. Hij bestuurde zijn diocese twintig jaar lang, tot zijn plotselinge dood op 2 juli 1614. Het was zijn taak om in deze periode van Tachtigjarige Oorlog en Reformatie zijn bisdom sterk te maken tegen het oprukkende protestantisme. De motor van deze Katholieke (Contra)Reformatie was het Concilie van Trente. Dat kwam tussen 1545 en 1563 onregelmatig bijeen met als doel het aanpakken van de wantoestanden in de kerk en het formuleren van de katholieke doctrine. Door hervormingen door te voeren zou de protestanten de wind uit de zeilen worden genomen en door goed godsdienstonderwijs zouden weifelende katholieken minder snel 'zwichten' voor 'ketterse' argumenten. De herderlijke arbeid had wisselend succes. Zo was pauselijk gezant

Frangipani bij zijn bezoek in 1599 aan Den Bosch 'zeer voldaan over de standvastigheid van de bevolking in het geloof, over het leven van de geestelijkheid en vooral over de godsdienstoefeningen'. Twee jaar later moest Masius echter aan Rome rapporteren dat 'de toestand van de kerk van Den Bosch allerellendigst is'. De langdurige oorlogsdreiging 'van ketters en rebellen' (het leger van prins Maurits!), had blijkbaar funeste gevolgen voor de moraal van de bevolking.

Een van Masius' eerste officiële activiteiten was de visitatie van het kapittel van de Sint-Jan, eind 1595. Bij deze gelegenheid gaf hij het nieuwe statuten. Daarna waagde hij zich buiten de stad. In 1609, in het begin van het Twaalfjarig Bestand, zien we hem bijvoorbeeld in Boxtel - met een vrijgeleide van de Staten-Generaal(!) -, waar hij ontheiligde altaren opnieuw wijdde. In 1613 maakte hij een rondreis in het dekenaat Oss.

Geheel 'volgens Trente' maakte hij zich sterk voor het godsdienstonderwijs aan de stedelijke bevolking. Een jaar na zijn komst in Den Bosch regelde hij al zondagsscholen voor de plaatselijke jeugd. De stedelijke overheid zorgde voor de nodige stimulans door spijbelaars een boete in het vooruitzicht te stellen. Voor onderwijs op een hoger niveau bracht hij in 1610 de jezuiteten in Den Bosch, die er een college begonnen. Ook kwamen onder zijn 'bewind' de kapucijnen naar de stad.

Minder duidelijk, maar wel interessant waren zijn bemoeienissen op cultureel gebied. Hij schonk bijvoorbeeld glas-inloodramen aan de Sint-Catharinakerk en de Sint-Pieterskerk. Op die ramen was hij te zien tussen Christus en Maria; een staaltje propaganda dat zijn protestantse tegenstanders veroordeelden als 'vuyle afgoderye'.